

כ"ס מדינת ישראל

ל"ט

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'... משה ציווה לראשי המטות שילמדו לבני ישראל לומר על כל פעולה ועשיה, זה הדבר אשר צוה ה' -- הנני עושה זאת לכבוד שמו יתברך. כדאיתא בשו"ע סי' רל"א, ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה... וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך... אם אכל ושחה להנאתו אינו משובת, אלא מתכוון שיאכל וישתה כדי חייתו לעבוד את בוראו, וכן אפילו לישב בסוד ישרים ולעמוד במקום צדיקים ולילך בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו אינו משובת, אלא אם כן עשה לשם שמים. ומובא בספר, 'חובת הלבבות', שאין בכל מעשי בני אדם דבר של רשות; אלא אף מצוה או עבירה. וזה שנאמר (במדבר יד, כא), ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ, כל היותי ושעושי שכל מעשי יושבי הארץ יהיו רק למען כבוד ה'.

1
ז'ל"ט
מ"א

- 1. החלצו מאתכם אנשים לצבא - Arm from among you men for the army. If you ask me, how do I, a Talmudic Jew, look upon the flag of the State of Israel, and has it any halachic value? - I would answer plainly. I do not hold at all with the magical attraction of a flag or of similar symbolic ceremonies. Judaism negates ritual connected with physical things. Nonetheless, we must not lose sight of the law in the Shulchan Aruch (Sifsei Kohen, Yoreh Deah 364:11) to the effect that one who has been killed by a non-Jew is buried in his clothes, so that his blood may be seen and avenged, as it is written: I will hold (the heathen) innocent, but not in regard to the blood they have shed (Joel 4:21). In other words, the clothes of the Jew acquire a certain sanctity when spattered with the blood of a martyr. How much more is this so of the blue and white flag, which has been immersed in the blood of thousands of young Jews defending the country and the population (religious and irreligious alike; the enemy did not differentiate between them). It has a spark of sanctity that flows from devotion and self-sacrifice. (The Rav Speaks, p. 139)
- 2. [The Rav was once visited by a student who served in the Israel Defense Forces, who asked the following question: He worked in the tank division and his job was cleaning and maintaining the tanks. Often, his uniform would get covered in oil and grime. Did he need to change clothing before reciting the afternoon prayer, since the donning of proper attire is a prerequisite for prayer (Hilchos Tefillah 5:1,5)? He emphasized that it would be possible to do so, but it would be quite inconvenient and difficult.
- 3. The Rav looked at him in amazement and replied, "Why would you need to change? You are wearing bigdei Kodesh, holy clothes!" (Rabbi Aharon Ziegler)

2
ה'ס"א
כ"ב

מה מסמל דגל המדינה?

בזמן האחרון אנו עדים לתופעה מצערת: כמה בעלי מכוניות שתלו על מכוניותיהם את דגלי המדינה לכבוד יום העצמאות וחנו בשכונות חרדיות מצאו את דגליהם שבורים וקרועים. נערים חרדים שברו את הדגלים מפני שהם מתנגדים למדינה. מעיניהם דגל המדינה מסמל את הדרך הקלוקלת של המדינה מבחינה רוחנית. זהו לדעתם סמל הכפירה והשחיתות המוסרית, ועל כן הם קורעים אותו בחמת זעם.

ומה מסמל דגל המדינה בעיני אויבינו, אויבי ישראל הנלחמים במדינה ורוצים להשמדה? בעינייהם שלהם דגל מדינת ישראל מסמל את השאיפה של עם ישראל לשוב לארץ ישראל, לירושלים, להר הבית, לסלק משם את המסגדים, לבנות בהר הבית את בית המקדש, לקבץ את כל עם ישראל לארץ ישראל וליישב את עם ישראל בכל רחבי ארץ ישראל. זו המשמעות של המדינה בעיני אויבינו הסובבים אותנו בארצות השכנות ובתוך ארצנו, וזה מה שמסמל הדגל בעיניהם. הם רואים בדגל שלנו דגל של שאיפה לחזור לעיר חברון ת"ו, לשוב ליריחו, לשכם, לבית אל לכל מרחבי יהודה ושומרון ועבר הירדן, ועל כן הם מוכנים לקרוע את הדגל בחמת זעם. הם רואים בדגל ישראל ביטוי לשאיפה של עם ישראל להמשיך בדרכו המיוחדת ובאמונתו; הם בואים בהנפת הדגל הכרזה של עם ישראל שהוא חי ורוצה למלא את כל השאיפות הרוחניות שלו; הם חושבים שהדברים באים על חשבונם, וכיון שזה מנוגד לשאיפותיהם - בכל הזדמנות שנופלת לידיהם הם מבזים, מקלקלים, שוברים ושוברים את דגל מדינתנו. גם השמאל הקיצוני שלנו, מהצד השני, כבר אינו מתגאה כל כך בדגל ישראל. בעיני הדגל הזה יהודי מדי, לאומני וגזעני. אם כן, מה באמת מסמל הדגל של מדינת ישראל? אני חושב שהערבים, ולהבדיל השמאל שלנו, צודקים. הדגל של מדינת ישראל מסמל את עם ישראל החוזר לארצו ולתורתו, המתקבץ מכל הארצות למולדתו השלמה, השואף לבנות כאן את חייו השלמים כימים מקדם, להיות אור לגויים ולתקן עולם במלכות ש-ד-י.

4824
3757
3757
(3)
NSD
כ"ס מדינת ישראל

6
11
16
21

1

אנשי המלחמה ואנשי הצבא

4
נאמר
לך

בשפל המדרגה, שאם יתחיל משפלות עצמו יפול
ביאוש, ועליו להתחיל מגדלות הבורא לחשוב
ולתבוננו בזה שהוא בן המלך מלכי המלכים.
וכמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע (פר' וישב) על
הנאמר ביוסף ותתפשהו בכגדו, בגדו מלשון בגידה,
היינו שתפסה אותו בכגידותיו ושענה לו הרי בין
כך בגדת כבר הרבה פעמים בהשי"ת וחטאת הרבה,
ומה בכך אם תעשה גם את המעשה הזה, הרי בין
כך הנך שפל ונכזה ביותר. וע"ז השיב לה יוסף,
איננו גדול בבית הזה ממני, בחי' גאווה דקדושה,
אני בן המלך ואין גדול ממני, ואיך אעשה ברעה
הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים, ועי"ז ניצל. וזהו
הבחי' של מוסר ה' בני אל תמאס, שהיא ג"כ מענין
גדלות הבורא. שכאשר חודרת בו ההכרה שהוא בן
המלך וקרוב כ"כ לבורא כל העולמים, איך יעשה
ההיפך מרצונו ית'.

ועפ"ז י"ל ענין אנשי הצבא ואנשי המלחמה.
אנשי הצבא הם אלו שאין להם יצרים חוקים וכבר
אינם עומדים במלחמות קשות עם היצה"ר, אלא
הם אנשי צבא ה' העובדים תמיד להשי"ת בעשה
טוב. וכמ"ד בבני לוי (במדבר ד) כל בא לצבא
לעשות מלאכה באהל מועד, והיינו שצבא אינו אלו
שיוצאים למלחמות אלא לעשות מלאכה באהל מועד,
שעובדים תמיד להשי"ת, וכמ"ד וצבא השמים לך
משתחווים, צבא שאינו נלחם במלחמות אלא עושה
את רצון ה'. ואלו הם אנשי הצבא האמורים כאן.
אותם שכבר אין להם מלחמות עם היצה"ר אלא
עובדים תמיד להשי"ת. ואילו אנשי המלחמה היינו
אלו שיש להם יצרים קשים והם עומדים תמיד
במלחמה נגד היצה"ר. ועליהם אמרו שרי האלפים
למשה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה, שהרמנו
את ראשם של אנשי המלחמה ועי"ז לא נפקד ממנו
איש, כדאי' בגמ' (יבמות סא). שאיש מהם לא נפקד
לעבירה, מכל אנשי המלחמה העומדים במלחמות
קשות ביותר עם היצה"ר לא חטא אף אחד, מכיון
שעבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה, שהרימו
אותם ע"י הדרך של גדלות הבורא, ושל מוסר ה'
בני אל תמאס, שבכח זה הרימו את השגותיהם ועי"ז
לא נפקד ממנו איש ונקרב את קרבן ה', בבחי'
הדרך של איננו גדול בבית הזה ממני. ואח"כ כתיב
אנשי הצבא בזו איש לו, אנשי הצבא הם כאמור
האנשים שהם כבר גדולים יותר שכבר אינם עומדים
בקשרי מלחמות כנגד היצה"ר, הם בזו איש לו,
כמו שמפרשים בזו מלשון בזיון, שעבודתם היא
הדרך של שפלות עצמו, כדברי הרה"ק המגיד
ממזריץ' הנו' שמן הארץ אין נופלים ע"כ צריך
להתחיל משפלות עצמו, ולפיכך עבודתם של אנשי
הצבא היא בזו איש לו, שמשפילים עצמם בתכלית,
ועי"ז משיגים נצחונותיהם. אבל אנשי המלחמה
הדרך עבורם היא עבדיך נשאו את ראש, לרומם
את השגותיהם בהכרה שהינם בני המלך, אשר נשמת
יהודי באיזה מצב שפל שהוא נמצא מסוגלת להשיג
את מוסר ה' של בני אל תמאס.

ויקרבנו אל משה הפקודים. אשר לאלפי הצבא
שרי האלפים ושרי המאות ויאמרו אל משה עבדיך
נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד
ממנו איש ונקרב את קרבן ה'. ולהלן כתיב אנשי
הצבא בזו איש לו. ראוי לכאן ענין ב' הלשונות
הללו אנשי המלחמה ואנשי הצבא, ולמה בדברי שרי
האלפים כתיב עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה,
ואח"כ כתיב אנשי הצבא, דמשמע לכאורה כאילו
הם ענינים חלוקים. וכן צ"ב אומרו אנשי הצבא
בזו איש לו, לשם מה זה נכתב בתורה, וכי באה
התורה לספר גנותם שלקחו הכל לעצמם. ובתורת
אבות איתא הב"י בזה, שהתורה באה לספר את
מעלתם של אנשי הצבא, שהפקודים שהיו בעלי
מדרגה הקריבו קרבנות כמ"ד ונקרב את קרבן ה',
ואילו אנשי הצבא היינו האנשים הפשוטים עשו לפי
מדרגתם, ולא הסתכלו ורצו לחקות את דרגות
האחרים הגדולים מהם.

וי"ל ענין אנשי הצבא ואנשי המלחמה ע"ד
העבודה, ע"פ מד"א בבית אברהם שהאחים הק'
הרה"ק ר' אלימלך הרה"ק ר' ושא זי"ע התווכחו
ביניהם מהיכן צריך יהודי להתחיל בעבודת ה', אם
מגדלות הבורא ומתוך כך יגיע לשפלות עצמו, או
שיתחיל משפלות עצמו ומה יגיע אח"כ לגדלות
הבורא. ונכנסו לשאל פי רבם הרה"ק המגיד
ממזריץ' זי"ע, ואמר להם אלו ואלו דברי א' חיים,
אך הדרך הבטוחה ביותר היא להתחיל משפלות
עצמו, כמאמר העולם שמן הארץ אין נופלים. והנה
דרך זו היא לאנשים גדולים, אבל מה יעשו מלאי
און, שגם אחרי שכבר קבלו על עצמם הרבה מאד
קבלות חזורים ונכשלים ואינם יכולים לעמוד
בהחלטותיהם, הרי במצבם ההתבוננות בשפלות
עצמם לא תועיל כלום, ולהיפך עוד יפול יותר ביאוש
מהתבוננות בשפלות עצמו. ולאנשים כאלו הדרך
להתחיל להתחזק בגדלות הבורא.

ואם אמנם איך שייך אצלם הכרת גדלות
הבורא, כמאמר צדיקים עה"פ עינים להם ולא יראו,
אם משתמשים בעינים להם, לצרכי עצמם למילוי
תאותם, הרי לא יראו, לא יוכלו לראות אלקות ואת
גדלות הבורא, וכן כששתמשים באזנים להם, לא
ישמעו בלבבם. ואם כן איך מסוגל זה שהוא כה
שפל להתחיל בגדלות הבורא. אכן בהכרת גדלות
חבורא נכלל עוד חלק, כמאמר מרן הס"ק מסלונים
זי"ע עה"פ מוסר ה' בני אל תמאס, שהמוסר שהקב"ה
אומר ליהודי הוא בני, הרי הנך בני בן המלך, אל
תמאס עצמך, אין זה מתאים לבן המלך שיהיה
מלוכלך ושיעשה מעשים שאינם ראויים לבן מלך.
ומוסר זה של בני אתה שייך לכל יהודי, שהגז חלק
א' ממעל, ומוסר זה נכלל בגדלות הבורא, כשהוא
מתבונן איך שהוא כ"כ קרוב להשי"ת ובנים אתם
לה' אלקיכם, ואיך יחטא. וזהו העצה גם לזה שנמצא

(2)

5
 נצ"ל
 נצ"ל
 נצ"ל
 נצ"ל

שבירת הלוחות שבדורנו

1
 "בכל דור עבודת עגל הזהב תסבב שברון לוחות העדות" (מגו ירחים, מאמרי הא"י עמ' 500). פתגם זה כתב הרב קוק זצ"ל לחודש תמוז. והדבר מעורר פליאה: אמנם עגל הזהב גרם שבי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, אך מהו הפשר של "בכל דור". האם בכל הדורות עובדים לעגל ונשברים לוחות?

2
 בפרשה מסופר, שמשוה החרעם על בני גד ובני ראובן על בקשתם להתנתק מעבר לירדן לפני אחיהם, וחז"ל הוסיפו שלפיכך הם גלו תחילה לכל השבטים. "ומי גרם להם? על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשל" קניינם" (במדבר ובה כו. ז). ומה גרם להם לפרוש ולהנתחל לפני אחיהם? התאוה לרכוש.

3
 את הפסוק "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח, א) דרשו חז"ל על לוט (שיר כג ע"ב), לפי שהיה בעל תאוה "שביקש להיפרד מאברהם, כדכתיב ויפרודי כדי למלאות תאוותו כעבירו" (שם, תורה לתאוה). ומי שהוא תאוותן הוא אנכי, ואינו מסוגל להתחבר עם הזולת. לכן אמר לו אברהם "הפרד נא מעלי" (בראשית יג, ט), ויפרדו איש מעל אחיו" (שם שם, יא). רק רות נכדתו, אשת החסד, תיקנה את חטא הפרישה: "ירדת דבקה בה" (רות א, יד), היפך הפירוד.

גם בני גד ובני ראובן שחיבבו את הממון, הפרישו עצמם מאחיהם ונפרדו מהם. משה לא יצא נגרם על שגאגו לעושרם, שכן היהדות

איננה נגד עושר. היא מתנגדת רק לכך שהממון הופך להיות תכלית עצמית ולא אמצעי לדבר גדול יותר. ולכן אמר להם משה "עשו את העיקר - עיקר, ואת הטפל - טפל" (במד"ד כב, ט).

נגע זה של אהבת הממון פורח ופוישה בכל הדורות. הכל יודעים שבית שני חרב בגלל שנאת חינם, אך מה גרם לאותה שנאה? "מפני שהיו אוהבים את הממון ושונאים איש את רעהו" (תוספתא, סוף מנחות). אהבת הממון נובעת מאנוכיות, והיא מקור השנאה. וכ"כ הנצי"ב: "יזוה היה אהבת הכצע בכית שני ועדיין הוא מרקד בנינו" (הרחב-דבר, דברים ד, יד).

מנגע זה חרד הרב קוק, והוא תינה לפני האד"ת, חותנו, את צערו, שהוא חרש ממה שנאמר בספרי האיזני, על הפסוק "שמנת עבית כשית" (דברים לב, טו): "אלו ג' דורות שלפני ימות המשיח. שנאמר 'ותמלא ארצו כסף וזהב, ואין קצה לאוצרותיו. ותמלא ארצו סוסים, ואין קצה למרכבותיו. ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ישתחוו' (ישעיה ב, ז-ח)".

6
 הנביא מציג ג' שלבים של הידרדרות מוסרית. בראשונה מתמלאת חארץ ככסף ובוזה. בשלב השני כוססים, במרכבות, במכוניות וכשאר מוצרי מותרות. ובשלב השלישי הופכים הכסף והזהב עצמם לאלהים שהאדם סוגד להם. הרב קוק חשש מזה שהכסף נהפך מאמצעי לתכלית.

7
 חיי מותרות יוצרים פירוד לא בין אדם לחברו, אלא גם בין אדם לאדם. הגמרא אומרת, שמאו שחרב הבית קיימת מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, שנאמר (יחזקאל ה, ג) "זאתה קח לך מחבת ברזל ונתת אותו בינך ובין העיר" (ברכות לב ע"ב). ומפוש הדב קוק בעין-איה, שהמחבת היא סמל למותרות, שכן בה מטגנים בשר כדי להופכו למאכל משובח, ולא מסתפקים בכשר מבושל או

3

בצלי (פרק ה, עו). אהבת המותרות היא המביאה לנתק בין ישראל לאביהם שבשמים. כך אמר הקוצקאי "אנכי עומד בין ה' וביניכם" (זכרים ה, ה) - ה"אנוכיות", היא המפרידה בין ה' לביניכם.

אנשי כנסת הגדולה ביטלו את יצרא דעבודה זרה, אך לא את יצרא דעריות, את היצר שממנו מסתעפות הנהנתנות ואהבת הממון. לכן גם אם אין בדורותינו עבודת עגל, אך עבודת "עגל הזהב" קיימת גם קיימת בכל דור ודור, כדברי הנצי"ב הנ"ל, שעדיין הוא מרקד בינינו, והיא הגורמת לשברון הלוחות, למשברים הרוחניים ולזניחת כל אידיאל.

הזכרנו לעיל את דברי הספרי שהרב חשש מהם. וכך שנינו שם: "וישמן ישורון ויבעט. לפי שבען מורדים. וכן אתה מוצא באנשי דור המבול, שלא מרדו לפני המקום אלא מתוך מאכל ומשתה ומתוך שלוח. א"ל הקב"ה למשה, אמור להם לישראל, כשאתם נכנסים לארץ, אין אתם עתידין למרוד אלא מתוך אכילה ושתייה ושלוח".

דברי חז"ל אלו עמדו כנראה לנגד עיני הרב זצ"ל כשכתב את הפיסקה הבאה בספר אורות: "מקובלים אנו, שמרידה רוחנית תהיה בא"י וכישראל בפרק שהתחלת תחיית האומה תתעורר לבוא. השלוח הגשמית שתבוא לחלק מהאומה, אשר ידמו שכבר באו למטרתם כולה, תקטין את הנשמה, ויבואו ימים אשר תאמר אין בהם חפץ. השאיפה לאידאלים נישאים וקדושים תחדל, וממילא ירד הרוח וישקע... הצורך למרידה זו היא הנטיה לצד החומריות, שמוכרחת להיוולד באומה, אחרי אשר עברו פרקי שנים רבות שנאפסו לגמרי מכלל האומה הצורך והאפשרות להתעסקות חומרית..." (עמ' פד).

זרה. ולכך אמרו רז"ל²⁶: לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפילו עטרות ודיבון. הזכיר הכתוב הזה לפי שיש בהן שמות של עבודה זרה, שלא תאמר כיון שהתרגום הוא פירוש הכתוב אין לנו לתרגם הפסוק הזה כי יש בו זכרון עבודה זרה, ועל כן באו החכמים לומר שאף בפסוק הזה ראוי להזכירו שלא להקל בו, וצריך שתתבונן כי עוד יש בבנין ערים אלו ובשמותן ענין נסתר, והכתוב הזה יבאר בתחתונים וירמוז בעליונים בשמות הבנין העליון. ותמצא בפסוק זה תשעה שמות * כנגד תשעה ויאמר שבבראשית²⁷. כי העשירי אין לו להזכירו כי הוא, אין, ועל כן הזכרנו לומר * : בראשית גמי מאמר הוא. ובפסוק זה יש בו התעוררות אל אצילות-המאמרות שבהן נברא העולם שהן נחלקות לשלש שלש²⁸, וזהו סוד המשנה²⁹: סדר תקיעות שלש של שלש שלש. ומה שהביאו לנו חכמי האמת * כאיה מפסוק זה שישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום. הנונה לשלש הכתוב ולקרותו שלש פעמים להתבונן באותן שלש מעלות שבבנין הנחלקות לשלש שלש, ואפילו עטרות ודיבון, לבאר כי אפילו פסוק המורה על שמות הערים ואין בו צורך גדול על כך לפי העולה בתחלת המחשבה, תמצא בו ענין גדול ועקר שהכל תלוי בו, לפי שכל החורה פלה משך אחד ובנין אחד, ואין הפרש³⁰ בין פרשת אלופי עשו, ובין עטרות ודיבון והדומה להם, ובין עשרת הדברות כי הכל מעיקר אחד וממוצא אחד, ומימיו מן המקדש המה יוצאים³¹. וכלן נתנו מרועה אחד³². והוא באור הכתוב: עטרות ודיבון ויעזר ונמרה החשבון ואלעלה ושבם ונבו ובעון.

תשובה שלמן ז מויה צמס שאלו סמלתיס לסקב"ס כשעלס מרע"ס לקבל את ספערס. אמרו מלאכי ספרס מס לילד אסס ציימו אמר לסס סקב"ס לקבל ספרס צל אמרו לו סקס לנו וסייט דכתיב אשר סנה סודך על סממיס [ס']. אמר לסס משס סורס מס כפיכ צס לא סרלס לא סנאף וס' ריחס יס צייכס וניאף יס צייכס סורס לסס לסס וסודו וסמרו ס' אדומיו מס אדיר סמך צכל סלכך. וית לסקצות וכי סמלתיס לא סיו יודעיס סמזכס ו אלא מלי חית כך למישר ססס סיו סרין צסורס קריחס אסכס רוחניס. צלל פיסוק סיננס על דרך סמחיו על סקב"ס וכן

6

6

6

11

6

11

7

ל קח"

6

11

6

8

ש יו
ר צל
57
תשי"ט

4

אח"כ כל המורה חלה שמוחו של הקב"ה והודיעם הקב"ה שיהיה
 לתורה קריאה אחרת נשמת על דרך פירוק חיות בעמימי בני
 אדם בעממא ומכרה ואיכור וסיור ופטור וחייב וק כל שאר דינים.
 ואחר שידעה זה הניח שאלהך כי אם האל יתעלה שיכחשו את המורה
 בלא נקודות ומעשים כאשר סימס בלמנה אמו יתברך כדי שיכח
 גם עמי קריאות רוחים ומעשים כדי שמי שיכול להשיג ישיג. וכן
 אמרו יודע היה בללאל לדרך אחרת שנבראו בהם שמעם וארץ.
 ומכר הנקודות והמעשים כאשר מורה שבעל פה שכיח פירות לתורה
 שנכתבו בן הנקודות והמעשים הם פירות לתורה שנכתבו והדבר
 ידוע כי האותיות בלא נקודות ומעשים הם בהם משמעות הרבה
 והרופים שונים וקריאות הפירות ולכן לא יחשו הנקודות והמעשים
 ליפסד בהם ויכתבו בהמשך משום עם לעשות לה' כדי שלא
 תפסדנה תורת הקריאה כאלו. מורה שבעל פה. וזמנה שכתבוהו קר
 חובל למצו כמה ספיקות אחרות כגון מה ששאלו הרמב"םים למה
 לא נכתב מורה שבעל פה או למה נכתבו קצת ספרים שגוראה
 לכאורה שאין בהם טרד וכמה גופי תורה נדמו ברמז כל שהוא
 אלא שיהיה להאמין שאין לה (אלה) אפי' מיכס קמנה שאין בה
 מוחות שמוקפות והרופים בלא להיגס האמת ואין לה בתורה אפי' אות
 אחת בלא טרד ולא להפארת הקריאה ולא בהם רפה כלשון שמתעלל
 כאשר השנו רבים והיה חסיד בלל זה נד עיור ותלית ואפי' מרב.
 והנראה לע"ד כהצד:

בזה שמתאפי' כחוד בגליון ח"ל מלאחי לאחד מן הרמב"םים ולא ידעתי
 שמו דע כי מפי שהקוד הוא טרה ומשם לאותיות לפיכך
 לא נעשה הס"ת נקוד לפי שהוא שולל כל הפנים וכל הדרכים
 הממוקים וכלם מדרשים בכל אות ואות פנים לפנים מפנים ותעלמות
 לפנים מהעלמות ואין לה גבול ידוע אלא וזמנו חסוד אומר לא כי
 היא ואם נקוד הס"ת היה לו גבול ושיעור כדמיון החומר שהגיעה
 לו מורה ידועה ולא היה אפשר לו להיות מדרש כי אם לפי הנקוד
 הממוקים באותם הדינים אצל מפני שס"ת בלול ומובלל בכל מיני שלימות
 ובכל מלה ומלה נפלים בה חלו הליים לא יעשה ממוקדים כדי
 שיכיה מדרש בכל מיני שלימות ולפיכך אמרו אל סקרי קר אלה קר
 ואלו היה מסויים לא שכל למר קר והגה חכמים ז"ל חשורו בהמה
 מקומות לום על קר מדרש המעולה ויחד חסוד קר על אורך אל
 תיקרי אורך אלה אורך מלמד שכהשמע אדם דבר מגונה יתן
 אלכשו בחוך אמו ובמקום הזה העירו אותה על סוד עפש סיום
 ס"ת בלתי נקוד וזמנו לפתאים במדרש פסוק זה לחם סובין
 ולחכמים נתנו בזה לחם חכמים ושכל מחוך פשטיה דקרא וכל
 המורה מוכנה על דרך זה ולפיכך אחז"ל שבעים פנים לתורה
 וסבן. עכ"ל:

1
6
4
16
2
4
7
30
10
כי
ס' א"ר

א"ל וקעי בני ישראל אשר ילאו מארץ אנרים ציד משה ואהרן וכו' ויכתבו משה את
 מולאיהם למקציהם על פי ה' ואלה מקציהם למולאיהם. פסיק"י אלו לריב"י ציבור
 ואומר הכה נשום שלא האמינו כי מולאיהם מנארים והתכעמו וחטאו בתלונה וקילות מנגלים
 לכן נעשבו כיב במדרש זכשו כיב מקעות לפניהם ולחאריהם. וקיצה שלא האמינו כחז
 קרמזין פי בשלה טחטבו שמשה מרעה עלמו עשה כל אלה ולא הי' ברטון הי' שילאו מנארים
 והכה אם באמת לא הי' שלה הי' שלוחים אלה הי' נתן בלב פרעה שיטלחם מארצו והציא
 עניו וכותה הי' ביב מאמינים שנארת הי' היתה זאת. הי' אלה מקעי בני ישראל זה הוא
 הגורם שכתבו כיב אשר ילאו מארץ אנרים ציד משה ואהרן בשביל שילאו עיי משה ואהרן
 עיי שלוחים אלו ולא מולאיהם הי' בעלמו ולכן חטבו מחשבות זרות וזאו לכל זה. ויכתבו
 משה מולאיהם למקציהם פי שכתב משה בתורה כי הי' מולאיהם למקציהם כמו שמוקציהם
 הי' על פי ה' ולא מרעה עלמו עשה כלום בן הי' מולאיהם מאמר שגוראה לכל כי הי' עשה
 להם רבים במדרש זנו וזאר ועכ"י כבוד ור"ר הפגנתו עליהם. ומה יזן לכל כי מאת הי'
 נחם זאת שילאו מנארים. והכל מיד הי' מתחלתו עד סופו ואלה מקציהם ר"ה
 למולאיהם שהיו עפ"י הי' והי' ש:

ובזה יזנו דברי המדרש המכונה שהציח כחן הסי' נחית כללן עורך ציד משה ואהרן,
 והוא תמוה, וכיל דקרא מנאגיל הכהנת משה ואהרן כמנהג הללן כי הרועה ללן
 עכבה את הללן לעובתם למקום מרעה כאשר מולא מוב לפניהם והללן חינו רולה לילך
 אחרי וקופץ ממקום ומקום וחזר לחוריו כי חינו עזין שלמוכותו מוליכים אותה. וכן
 משה ואהרן היו רועי ישראל לעובת ולהנחת צדי' להוליכם למרעה טוב לל"י ארץ זבת
 חלב ודבש, והם לא הציבו והתעמו תמיד ואמרו המצלי אין קצרים וכו' ומה זאת עשית וכו'
 ולא ידעו ולא הבינו כי לעובתם הוא ח"ב נחית כללן עורך ציד משה ואהרן והי' ש.

6

13
P U
6 Many commentators point out that the verse does not conclude by saying "and I shall dwell in *its* midst," i.e., of the Sanctuary, but rather, "in *their* midst," i.e., within the people themselves.⁹ As such, a significant aspect of the *churban* is the departure of the Divine Presence from the hearts of the Jewish People. Indeed, this could be said to be the primary and dominant aspect, from which everything else follows.

6 The same is true in reverse. Redemption is a great and historic process, but it consists of many steps. Among the most meaningful of those steps is for each Jewish heart to reclaim its Shechinah connection.

11 Part of the contemplation in which we engage during these weeks would be well directed toward this idea. It does not take much to instill the Divine Presence into one's heart; it is waiting to enter. If we just note its absence and lament its loss, we have already allowed for its return. If we have in mind to restore inner content and connection to our relationship with Hashem and His mitzvos, to come back to "face Hashem" with our actual faces, then we can anticipate that He will turn

16 to face us back, and that the light of His countenance will bestow blessing and redemption.